

דברי ישרים

פרשת השבוע לצעירי העאן

גליון תנ"ו 456

ערוך ע"י ישראל שלום רבורץ
בהוצאת מכון דברי יושר

פרשת בלק תשפ"ה

במה בכפר תיה

תמצית דברי הפרשה
בשילוב פרושים ודרושים

ילדים וקרים וחביבים!

אחרי שבני ישראל הלכו במדבר
כמעט ארבעים שנה הם מגיעים אל
גבול ארץ מואב.

באותה העת מלך מואב בלק בן
צפור שנפל עליו פחד בני ישראל, מרב
פחדו וחששו מהם, הוא השלים עם
ארץ מדין ששנאו אותם, מתוך מטרה להיות מאחדים
כנגד עם ישראל.

שתי המדינות שגרו שליחים אל בלעם בן בעור שהיה
מכשף ורשע וגם זכה לנבואה, כדי שיבוא ויקלל את בני
ישראל ועל ידי כך לנצח אותם.

בלעם הרשע שמח מאד לקראת המשלחת שהגיעה
אליו, אך הוא ידע שללא הסכמת השם אין לו מה לנסות
לקלל וקללתו לא תועיל, ועל כן הוא אמר להם שימתינו
עד הבקר כדי לקבל את הסכמת השם לכך.

בלילה נגלה אליו אֱלֹהִים וְאָסַר עָלָיו לִלְכֵת לִקְלֹל אֶת
עַם יִשְׂרָאֵל הַמְּבָרָכִים, ובבקר אמר בלעם למשלחת
שהשם אמר לו שלא ילך אתם, הוא לא גילה להם את
הסבה האמתית, אלא שהשם צוה שלא ילך אתם.

חזרו השליחים אל בלק, ואמרו לו, מאן בלעם הלך
עמנו, הבינו בלק שבלעם רודף אחר הכבוד, ועל כן שלח
אליו משלחת יותר מכבדת מהראשונה, למשלחת זו נאלץ
בקר בלעם להודות שהפל תלוי ברצונו של השם, וגם
מהם בקש שימתינו עד הבקר.

בלילה שוב נגלה אליו אֱלֹהִים וְאָסַר עָלָיו לִלְכֵת לִקְלֹל אֶת
עַם יִשְׂרָאֵל הַמְּבָרָכִים, אבל אינו נותן לו את
האפשרות לקלל את ישראל, ורק מה שהוא יאמר לו
לדבר, ידבר.

קם בלעם בבקר ומרב התלהבותו ותאנתו לקלל את
ישראל, חבש לבד את אתונו ויצא אל הדרך.

השם כעס עליו על התנהגותו, ושלח מלאך שיעמד
בדרכו בחרב שלופה, בתחלה בלעם לא ראהו, אבל האתון
ראתה ועל כן נטתה מן הדרך מרוב בהלה, ובלעם בתאנתו
להגיע כמה שיותר מהר לקלל את ישראל, לא חשב שיש
סבה לדבר והכה אותה להשיבה אל הדרך, וכאשר עברו
בשביל הכרמים בין הגדרות שוב נעמד המלאך והאנתון
נדחקה אל הקיר ולחצה את רגלו של בלעם אל הקיר,

והוא הכה אותה שוב, ובפעם
השלישית התיצב המלאך במקום צר
מאד שגרם לאתון לרבע תחתיה ולא
להמשיך להתקדם, ולאחר שהכה
אותה בפעם השלישית, פתח השם
את פי האתון אשר התלוננה עליו על
הפאותיו החזרות ונשנות על אף
היותה אתונו מקדם ומעולם לא עשתה לו כך, לאחר
שאמרה את דבריה גילה השם לעיני בלעם את המלאך
שהוכיחו על מעשיו והזהירו שיעשה רק מה שהשם יאמר
לו.

בלעם ממשיך בדרכו ובלק יוצא לקראתו, ומהר מאד
מתברר לבלק שתקנתו הפכה לאכזבה גדולה, ובלעם
במקום לקלל – מברך, עד שלאחר הנסיון השלישי של
בלעם לקלל, גרשו בלק בכעס חזרה לארצו.

כאשר נקרא בפרשה את ברכות בלעם, נתבונן בהם
ונראה את הדברים הנפלאים שהשם שם בפיו לברך את
ישראל, את תאור מעלותיו של עם ישראל ויחודיותו, את
אהבת ה' לעמו ואת הצורה בה היהודי צריך לחיות והדרך
ללכת, גם תאור אחרית הימים - ימות המשיח, מופיעים
בדברי בלעם.

רגע לפני שבלעם הרשע נשלח בבשת פנים על ידי
בלק, הוא נותן עצה לבלק כיצד לגרום שהשם יכעס על
עם ישראל, עצתו הרעה היתה להכשיל את בני ישראל
להתנהג שלא בצניעות ולעבוד עבודה זרה.

עצה זו התקבלה על ידי אנשי מואב ששלחו את
בנותיהן לפתות את בני ישראל לדבר עברה ולעבוד את
העבודה זרה הבוזה והמשוקצת "בעל פעור".

השם כעס מאד וצוה את משה שיהרגו לעיני כל את
העובדים לעבודה זרה.

נסחפו ישראל והתפתו אל בנות מדין עד כדי כך
שזמרי בן סלוא נשיא משבט שמעון חטא בחטא חמור
לפני כולם ללא בושה, ובעקבות כך החלה מגפה בעם
ישראל שגבתה עשרים וארבעה אלף איש, בזכות פינחס
בן אלעזר הכהן, שבקנאותו להשם סכן את עצמו והרג את
זמרי ואת המדינית, המגפה האימה נעצרה מעל בני
ישראל.

שבט שלום ומברך

בְּמִגְדָּנוֹת לְשִׁלְחָהּ שִׁיבָה

הַמִּגִּיד מִפְתּוֹר שְׂרָצָה לַחַיִּים כְּגוֹי וְלָמוֹת בִּיהוּדִי

אם היה מישהו שחשב שבלעם פתאום נהיה צדיק, או לפחות התחילו הרחוקי תשובה לעלות בלבם לאחר שיצאו מפיו דברים נפלאים ונשגבים, באה מיד התורה ומגלה לנו, שלא, לא השתנה שום דבר אצל "בעל כח הפה".

גם אם בעל כרחו עברו על כל שפתיו ברכות, תשבחות, פסוקים וכבר היה נראה שאפילו שם שמים שגור על פיו, אבל זה לא השפיע על האישיות שלו בכלום.

בלעם הרשע הוא היה, בלעם הרשע הוא נשאר. אחרי שהוא גמר לדבר בקול, והוא כבר יודע שסכף הוא לא יקבל מבלק על "הקללות", בוחר "המגיד מפתור" להתנדב, חנם אין כסף, ולתת לבלק, צרור עצות, איך להרס חס ושלום את עם ישראל.

כן, הוא שעמד לפני רגע ונאם על "הזכות למוות כמו יהודי", נותן עצה נוראה ואכזרית איך להביא לכך שימותו הרבה יהודים.

למה לא השפיעו עליו המלים הקדושות שהוא בעצמו הוציא מפיו? התשובה היא פשוטה, הוא כלל לא רצה להוציא אותם, לא היתה לו ברירה, אז הוא אמר אותם, זה ממך לא מחייב אותו.

הוא ממך כמו אחד שמציק לזולת ובאותה העת הוא מצהיר שהוא מקבל עליו מצות עשה של "ואהבת לרעך כמוך".

או בלשון חז"ל "טובל ושרץ בידו", מברך וקללה בפיו. התורה כותבת ומפליגה בדברים כדי להורות לנו את החיים, בלעם זה לא ספור הסטורי, בלעם זו מציאות שיכולה להיות כל יום, אתמול ומחר וגם עכשיו, עכשיו ממך.

גם היום יכול להיות מצב כזה, שיעמד מציק ומזיק לתורת ישראל, וינאם נאום מלהיב על תקוה המדות, והוא ישאר משחת כשהיה, הוא יאדיר את המות היהודי, אבל יפעל להקשות, להציק ולהזיק למי שחי חיים של יהודי אמתי על פי התורה.

אומרת התורה, כשבלעם מדבר דברים נשגבים ונפלאים, אסור להתרגש וחס ושלום להתלהב ממנו, את כל זה הוא אומר כדי שבסוף הוא יתן עצה להחטיא את ישראל.

מי שחי כמו יהודי, מי שחי על פי תורה, שומע שיחת מוסר מתלמידי חכמים צדיקים, ושב בתשובה שלמה.

השומע שיחה מוסרית מבלעם, יתכן מאוד שהוא בדרך לעבור על עברות של עבודה זרה וגלוי עריות, כי כל היוצא מן הטמא - טמא,

כששומעים את בלעם, אסור לשפח "שגדול המחטיאו, יותר מן ההורגו".

שיחת מוסר שומעים ודרך חיים מקבלים ממי שבאמת חי כמו יהודי אמתי ומוכן למסור את הנפש על כך.

בלעם רואה את כבודם של ישראל, את גדלותם ואת מעלתם, הוא אינו טפש, יודע בלעם שדרךם של ישראל היא הדרך האמתית, אבל, הוא אינו מוכן לחיות כן, הוא רוצה רק למוות כן, לחיות כמו גוי ולמות כמו יהודי.

כמר אחד אמר פעם לרב העיר, ממש כמו בלעם, שהוא לא מקנא בחיים של היהודים, הוא מקנא במוות של היהודים, כשקוברים גוי, לא מן הנמנע ואפילו די מצוי שישירו בלוייה, "המהדרים" אף יזמינו זמר וכלי זמר "שינעימו" את דרכו האחרונה של המת.

קבורה יהודית אינה מלוח בשירה אף לא בזמרה, יש דרך לבטא כאב וצער, והיהודים יודעים לעשות את זה הכי נכון, אם המת שומע, אמר הפמר, הוא שומע שבוכים ומצטערים עליו, כדאי למוות כמו יהודי.

גם בלעם רצה למוות מיתה של יהודי. לא, הוא לא התעניין בסגנון ההלוויה שלו, הוא רצה לזכות בעולם הבא שמגיע ליהודי לאחר שהוא מת כמו יהודי.

אבל בלעם לא היה מוכן לחיות כמו יהודי, הוא הפיר את מזגו הרע, והוא לא היה מוכן לנסות לשנות את זה, אז הוא מת בסוף כמו גוי.

האור החיים הקדוש מספר שהוא פגש כמה וכמה "בלעמים" בחיים, רשעים שרצו לחיות כמו גוי ולמות כמו יהודי.

אין להם כח, הם אמרו לו, לחיות כמו יהודי, הם לא מסוגלים להתמודד עם היצר הרע, עם המלך הזקן וכסיל, הם רוצים לשוב בתשובה ומיד למוות, אבל אם הם לא ימותו מיד, הם לא חוזרים בתשובה.

מי שרוצה לחיות כן, הוא בלעם, מי שרוצה למוות כמו יהודי, צריך לחיות כמו יהודי.

מה הוא היסוד של חיים יהודיים, גם את זה ידע בלעם והכריז זאת בקול "הן עם לבדד ישכון", להיות שונה מ"כולם" לשם עבודת השם, כמו אברהם העברי, כל העולם מעבר אחד והוא מעבר שני.

מי שרוצה להיות שומר תורה ומצוות ועוסק בתורה, אינו יכול להיות "מערב" בסגנון חיים של מי שאינו שומר תורה ומצוות ועוסק בתורה, או כאן, או שם.

אם זה כאן, אז עד הסוף, לחיות כמו יהודי, עד הסוף, הסוף שהוא ההתחלה לחיי העולם הבא.

בהפטרה נקרא ונלמד שברכותיו של בלעם נשמעו בקול עצום וברור, לא רק בסביבתו הקרובה, קולו הלך ונשמע בכל רחבי המדבר ומחוץ לו, מן השמים עד הגלגל.

בילקוט שמעוני מובא שרבי יהושע בן לוי אומר שכל שבועים האמות שמעו את ברכות בלעם, מלינוי בני אדם שמעו את השבחים והברכות שיצאו מפי בלעם על עם ישראל.